

ศึกษาผลคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ3
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2

A STUDY OF SUPERVISORY PROCESS QUALITY IN SCHOOLS OF WANGSAMMOR
NETWORK GROUP 3 UNDER UDONTHANI EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สันติ มาละอินทร์

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลคุณภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน ข้าราชการครู จำนวน 104 คน รวม 114 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 ใน 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นการเตรียมการนิเทศ 2) ขั้นการวางแผนการนิเทศ 3) ขั้นการปฏิบัติตามแผนการนิเทศ 4) ขั้นประเมินผลการนิเทศ และ 5) ขั้นการปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 23 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

Abstract

The purpose of this study was to study supervision process quality in schools of Wangsammor Network Group 3 under Udonthani Educational Service Area Office 2.

The population consisted of 114 persons: 10 school directors and 104 teachers. The instrument employed to collect data was a 5-rating scale questionnaire concerning opinion on a supervisory process quality in schools of Wangsammor Network Group 3 under Udonthani Educational Service Area Office 2 composed of two sections: 1) general information, and 2) 23 items of an internal school supervision, classified by 5 steps: 1) a supervision preparation, 2) a supervision planning, 3) a supervision practice, 4) a supervision evaluation, and 5) supervision revision and improvement. Statistics included percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that the quality of the internal supervision in an overall was at a high level, from high to low: 1) the supervision practice, 2) the supervision revision and improvement, 3) the supervision planning, 4) the supervision evaluation, and 5) the supervision revision and improvement, respectively.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา จึงกำหนดไว้ในหมวด 4 มาตราที่ 22-30 ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกำหนดไว้ในหมวดที่ 5 มาตรา 31-40 และการนิเทศภายใน โดยเฉพาะนั้น มีกำหนดไว้ในกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดการกำกับ ติดตาม การจัดการศึกษาของผู้บริหารไว้อย่างชัดเจนนอกจากนี้เกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ยังได้กำหนดให้การนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมินด้วยเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักเห็นความสำคัญและนำไปปฏิบัติในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม

การจัดการศึกษาปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนรับการจัดการศึกษาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาจึงต้องแปรเปลี่ยนไปตามระบบการศึกษา เช่น หลักสูตรการจัดการดำเนินการสอน ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา จำต้องได้รับความรู้เพิ่มเติมและพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง

และก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเป็นอยู่สิ่งหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาครูอาจารย์ในด้านวิชาการและช่วยงานวิชาการก้าวหน้ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็คือ การนิเทศการศึกษาฯ ปัจจุบันการนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์จากกรมฯ นั้น ไม่สามารถจะทำได้อย่างที่ วัตถุประสงค์ของการขยายตัวในด้านจำนวนสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษาตลอดจนสาขาวิชาในสถานศึกษานั้นทำให้ครูอาจารย์ในสถานศึกษาเพิ่มจำนวนขึ้นมากกว่าเดิมมากมาย การนิเทศการศึกษาจากภายนอกหรือจากศึกษานิเทศก์ จึงไม่เพียงพอ เพราะมีศึกษานิเทศก์น้อยกับความรู้ของศึกษานิเทศก์ก็ไม่สามารถครอบคลุมไปทุกสาขาวิชา เมื่อเปรียบเทียบกับอาจารย์ของสถานศึกษา และจำนวนครูอาจารย์และนักเรียน นักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหานี้เรื่องจึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายในสถานศึกษา

การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการหรือวิธีการหรือกิจกรรมที่บุคลากรภายในสถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน ภายในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นจากข้อมูลการประเมินคุณภาพภายนอกและจากรายงานผลการประเมินผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า “ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งละเลยการนิเทศภายในโรงเรียนโดยสิ้นเชิง สถานศึกษาบางแห่ง ไม่มีข้อมูลการนิเทศภายในเลยและบางแห่งไม่ได้ดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน” จากข้อมูลข้างต้น ทำให้เห็นภาพสะท้อนว่า ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้านการนิเทศภายในโรงเรียน ในการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ.

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และส่งผลให้สังคมและบ้านเมืองได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า จึงนับได้ว่าการศึกษา คือ หัวใจสำคัญของการพัฒนาทุกด้านและเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะให้ความสำคัญกับการศึกษาและใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตราที่ 43 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชน ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา 81 ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

จากหลักการดังกล่าวนำไปสู่การออกกฎหมายการศึกษาฉบับสำคัญ คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มีผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมีสาระสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ในมาตรา 22 ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารกระทรวงศึกษาธิการ ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาโดยตรง และให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องอาศัยกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน อันประกอบด้วยกระบวนการบริหารกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งทั้ง 3 กระบวนการมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ขาดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งไม่ได้ โดยเฉพาะกระบวนการนิเทศการศึกษาที่มีเป้าหมาย เพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนของครู ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต่อไป ดังนั้น กระบวนการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สำคัญที่สุด คือ กระบวนการนิเทศการศึกษา และระบบการนิเทศการศึกษาที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา คือ การนิเทศภายในโรงเรียน เพราะการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการกระทำร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน ดังที่ สจต อุทรานันท์ (2530: 118) กล่าวว่า การนิเทศ ภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ในการพัฒนาคุณภาพการทำงานของครูและบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545: 51) ระบุไว้ว่าการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการส่งเสริม สนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งทางร่างกายสติปัญญาอารมณ์ สังคม ได้เต็มตามวัยและศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน และซาร์ มณีศรี (2538: 201) ระบุไว้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาครูให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพซึ่งการนิเทศภายในโรงเรียนส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นเกี่ยวกับงานด้านวิชาการเป็นอย่างมาก

เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับการนิเทศงานวิชาการเป็นหลัก เพราะงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน แลผู้วิจัยในฐานะเป็นข้าราชการครูผู้สอน และกำลังศึกษาต่อระดับปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษาจึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาคุณภาพกระบวนการการนิเทศภายในของโรงเรียน

ในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 3 และค้นหาแนวทางพัฒนาคุณภาพกระบวนการนิเทศภายใน เพื่อจะเป็นประโยชน์การวางแผน ปรับปรุงพัฒนาการนิเทศงานวิชาการ และงานอื่นๆ ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 3 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขธรธานี เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

เนื้อหา

การการวิจัยในเรื่องนี้ มุ่งศึกษาคุณภาพของการนิเทศภายในโรงเรียน ใน 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ด้านการวางแผนการนิเทศด้านการปฏิบัติงานนิเทศและด้านการประเมินผล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังสามหมอ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขธรธานี เขต 2

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนในสังกัดในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขธรธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวนทั้งสิ้น 114 คน จำแนกเป็นกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 10 คน และครูผู้สอนจำนวน 104 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ สูงที่สุด สูง ปานกลาง ต่ำ ต่ำที่สุด จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน 5 ขั้นตอน จำนวน 22 ข้อคำถาม

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย สรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี

2. ระดับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขธรธานี เขต 2 ตามความคิดเห็นของตอบแบบสอบถาม โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเรียงลำดับรายด้านตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ขั้นปฏิบัติตามแผนการนิเทศ ขั้นปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศวางแผนการนิเทศ ขั้นประเมินผลการนิเทศและขั้นเตรียมการนิเทศ ตามลำดับ

ระดับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขธรธานี เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีความคิดเห็นในระดับคุณภาพการนิเทศภายในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขธรธานี เขต 2 ในครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งผู้วิจัยจะนำมาอภิปรายผลตามปัญหาที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ระดับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ในในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขธรธานีเขต 2 ทั้ง 5 ขั้นตอน โดยรวมอยู่ในระดับสูง

การที่ผลการศึกษาวิจัยปรากฏเช่นนี้ แสดงว่าโรงเรียนมีการศึกษาแนวคิด หลักการและจุดมุ่งหมายการนิเทศภายใน และแนวปฏิบัติที่ต้นสังกัดกำหนด ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 หมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก และ

กำหนดให้สถานศึกษาใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารปกติ ซึ่งระบบประกันคุณภาพภายในกับกระบวนการนิเทศภายใน ยึดหลักการและกระบวนการเดียวกัน และมีจุดเน้นที่การประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนร่วมกันปรับปรุงพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน อยู่ในระดับปานกลางดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณุตม์ แสนอาจ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของการนิเทศโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ทั้ง ๕ ชั้นตอน ตามทัศนของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสุวัฒนา ทัดเทียม(2538: 126) ได้ศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีทัศนต่อระดับการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาระดับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ3ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในแต่ละชั้น ตอน พบว่า

1.1 ชั้นเตรียมการนิเทศ ระดับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนชั้นตอนที่1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน อยู่ในระดับสูง จากผลการศึกษาวิจัยแสดงว่า โรงเรียนให้ความสำคัญกับการเตรียมการ ศึกษานโยบาย เป้าหมายและแนวทางพัฒนาของต้นสังกัดอย่างชัดเจน และนำมาเป็นหลักในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและปัญหาของโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต ๕ ได้จัดอบรมสัมมนาเรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษารองรับการประเมินผลเพื่อจัดอันดับคุณภาพอย่างต่อเนื่องภาคเรียนละ ครั้ง ส่งผลให้คุณภาพการเตรียมการนิเทศอยู่ในระดับสูงดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ชื่นสุข วัฒนาภูมิ(๒๕45: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศงานวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า ความต้องการการนิเทศงานวิชาการของครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาสและโรงเรียนทั่วไปอยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณุตม์ แสนอาจ(๒543: 163) ได้ทำการศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนมในชั้น ตอนที่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ตามทัศนของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ชั้นวางแผนการนิเทศ ระดับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนในชั้นตอนที่2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า อยู่ในระดับสูง เช่นเดียวกับชั้นตอนที่1 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการวางแผนต่อเนื่องจากการเตรียมการนิเทศ ประกอบด้วยการจัดทำแผนโครงการและกิจกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการนิเทศภายในโรงเรียน การเผยแพร่แผนและโครงการให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบประเมินผลโรงเรียน ภาคเรียนละ1 ครั้ง ทำให้ระดับคุณภาพการวางแผนการนิเทศอยู่ในระดับสูงดังกล่าว ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณุตม์ แสนอาจ (2543: 164) ได้ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ชั้นตอนที่2 การวางแผนและกำหนดทางเลือก ตามทัศนของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีระดับการปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุวัฒนา ทัดเทียม(2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทองตามทัศนของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนต่อระดับการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในด้านการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน

1.3 ชั้นปฏิบัติตามแผนการนิเทศ ระดับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนในชั้นตอนที่3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนอยู่ในระดับสูง ผลการศึกษาวิจัยเป็นเช่นนี้ แสดงว่า โรงเรียนมีการดำเนินการตามแผน ต่อเนื่องจากชั้นตอนที่1 และ 2 โดยผู้บริหารโรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม ให้ขวัญกำลังใจกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน พัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 2 ได้ออกนิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการของข้าราชการครูเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และมีการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินผลการศึกษา (สมศ.) ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนได้ดำเนินการตามกระบวนการนิเทศภายใน ชั้นปฏิบัติตามแผนการนิเทศ อยู่ในระดับสูงดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณุตม์ แสนอาจ (2543: 166) ได้ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ในชั้น ตอนที่4 การปฏิบัติตามการนิเทศตามทัศนของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก และงานศึกษาวิจัยของ สุวัฒนา ทัดเทียม (๒538: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครู มีทัศนต่อระดับการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการปฏิบัติตามการนิเทศอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

1.4 ชั้นประเมินผลการนิเทศ ระดับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนในชั้นตอนที่4 การประเมินผลการนิเทศ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนอยู่ในระดับสูง ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับชั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งอยู่ในระดับสูงแสดง

ว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนได้ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผลยังไม่ต่อเนื่องปานกลางดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัทนา ทัดเทียม (2538: 122) ที่พบว่า การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ขั้นปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ ระดับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนในขั้นตอนที่ 3 ขั้นปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนอยู่ในระดับสูง เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 2 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้ดำเนินการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาวิธีการนิเทศภายใน และรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอยู่ในระดับน่าพอใจ และอาจจะเกิดจากการที่โรงเรียนกำลังอยู่ในช่วงปรับตัวตามสถานภาพโรงเรียนเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ที่ให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารงานมากขึ้น ลดบทบาทหน่วยงานระดับอำเภอลดปริมาณการรายงานข้อมูลต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่ให้ดำเนินการสิ้นสุดอยู่ที่โรงเรียน ทำให้โรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการปฏิบัติงานให้คุ้นเคยกับโครงการใหม่อีกระยะหนึ่ง ทำให้ระดับคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัทนา ทัดเทียม (2538: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า ทุกขั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้สรุปและอภิปรายมานั้น ผู้วิจัยมีแนวคิดเป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต ๒ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นช่วงที่โรงเรียนพัฒนาตัวตามระบบโครงสร้างการบริหารแนวใหม่และระบบการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งยึดหลักความคล่องตัวและเป็นอิสระมากขึ้น เพื่อให้โรงเรียนมีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือตนเองได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะสำหรับผู้บริหารระดับสูงว่าควรมีการกำหนดคู่มือการนิเทศภายในขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับองค์กรและโครงสร้างการบริหารแบบใหม่ และพัฒนาหลักสูตรการอบรมพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 เพื่อพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการนิเทศภายในโรงเรียนในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ แนวทางการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2543). การนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: อรุณสภานิตยสาร.
- กรมสามัญศึกษา. (2540). การนิเทศเพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์.
- กัลยา ราสา. (2542). สำรองปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการตามกระบวนการนิเทศภายในตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนมวิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- จันทนา เข้มกลัดนาถ. (2544). ความต้องการการนิเทศภายในของครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนศึกษาพัฒนาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรีวิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ชโลมใจ กิงคารวัฒน์ และอุทัย บุญประเสริฐ. (2539). หลักและแนวทางในการจัดการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนประถมศึกษากรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ชัต บุญญา. (ม.ป.ป.). หลักและกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ชาญชัย อาจิณสมจาร. (2537). การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ: จงเจริญการพิมพ์.
- ซารี มณีศรี. (2540). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- _____. (2542). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- ชูยศ ภาณุมาศ. (2543). ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานและความต้องการการนิเทศภายในของครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรีวิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.

- ณรงค์ศักดิ์ ไชยชมภู. (2550). การนิเทศภายในโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอปางเขม. (การบริหารการศึกษา).
ลำปาง: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ตายเอกสาร.
- เทียมจันทร์ ชูสินธุ์. (2539). ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจะเข็ญเทร. ปริญญาโท
กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ตายเอกสาร.
- นิธวีดี ปาหวาย (2543). ปัญหาการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ตายเอกสาร.
- บันลือ พุกกะวัน (2537). การนิเทศภายในโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญ คำใจหนัก. (2545). การนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูนการ
ค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตายเอกสาร.
- บุญยัง จันทร์วงศ์. (2547). ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ตายเอกสาร.
- ประเสริฐ สังข์เกษม (2546). การสร้างเครื่องมือและประเมินเครื่องมือการบริหารการนิเทศเพื่อให้โรงเรียนพัฒนา
ตนเอง. สงขลา: หน่วยศึกษานิเทศก์.
- ปรีชา จิตรสิงห์; วิโรจน์ พิศสุวรรณ และกมล ภูประเสริฐ. (2542). การนิเทศภายในสถานศึกษาเอกสารชุดฝึกอบรมหลักสูตร
ผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง นครปฐม: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). การบริการงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- พนัส หันนาคินทร์ (2540). หลักการบริหารโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพบุลย์ หว่างเค็ง. (2542). ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ กศ.
ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ตายเอกสาร.
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2542). การนิเทศการศึกษา: ทฤษฎีและการปฏิบัติ กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.
- _____. (2548). มาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- รองรัตน์ ศิริ. (2547). ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สระแก้ว เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ตายเอกสาร.
- วรรณมา แกมณิล. (2545). ปัญหาการนิเทศภายในของครูผู้ปฏิบัติการสอนกลุ่มทักษะโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา ตายเอกสาร.
- วิจิตร วุฒิบงกูร. (2540). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: พิมพ์เนศ.
- วีณา พานิช. (2546). สภาพปัญหาการนิเทศงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนัส
นิคม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร การศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ตายเอกสาร.
- ศิริน กนะกาศัย. (2542). สภาพและความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเสเมิง จังหวัดเชียงใหม่ การ
ค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตายเอกสาร.
- ศุภชัย บุญสิทธิ์. (2548). สภาพ ปัญหาและความต้องการรูปแบบและกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัด
สกลนคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). สกลนคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ตายเอกสาร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 1. (2546). คู่มือการปฏิบัติงานกระทรวงศึกษาธิการ. ชลบุรี: สำนักงานฯ.
- _____. (2549). รายงานผลการจัดการศึกษาประจำปีงบประมาณ2549. ชลบุรี: สำนักงานฯ.
- สังัด อุทรานันท์ (2530). การนิเทศการศึกษา หลักการทฤษฎีและปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- สมยศ เม่นแย้ม. (2541). หลักการวางแผนเบื้องต้น เชียงใหม่: รชต การพิมพ์.
- สมศักดิ์ เศวตสุพร. (2549). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาจะเข็ญเทร เขต 2. วิทยานิพนธ์ (การบริหารการศึกษา). จะเข็ญเทร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์. ตายเอกสาร.
- สัณชัย เสนาพิทักษ์ (2546). การดำเนินการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา ในอำเภอบ้านบึงจังหวัดชลบุรี
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ตายเอกสาร.

- สุดเนตร ตรีภักกิจ. (2544). ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแก่ง
จังหวัดระยอง วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา ถ่ายเอกสาร.
- สุเทพ เมฆ. (2546). การนิเทศภายในโรงเรียนการศึกษาเอกชน. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์น
- สมน ออมวิวัฒน์. (2545). โรงเรียนประถมศึกษา: ความหมายในแนวคิดใหม่ในโครงการอบรมเสริมสร้างสมรรถภาพครู
ประถมศึกษา ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อนันต์ เกตุวงศ์. (2541). หลักการและเทคนิคการวางแผน พิมพ์ครั้งที่7. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์
- อรพงษ์ อาษาเอื้อ. (2546). ปัญหาการนิเทศการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสัตหีบจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การ
บริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา ถ่ายเอกสาร.
- อลงกรณ์ มีสุทธา; และสมิต สัชฌุกร. (2539). การประเมินผลการปฏิบัติงานแนวความคิดหลักการวิธีการ และกระบวนการ.
กรุงเทพฯ: ส.เอเซียเพรส.
- อายุชัย ดีประชา. (2542). รายงานโครงการนิเทศภายในของโรงเรียนสฤติเดช สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจันทบุรี.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา ถ่ายเอกสาร.
- อัญชลี นากแก้ว. (2546). ปัญหาและความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มโรงเรียนวังใหญ่ สำนักงานการ
ประถมศึกษาอำเภอวิเชียรบุรีจังหวัดเพชรบูรณ์วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ถ่ายเอกสาร.
- อำรุง จันทวานิช. (2543). กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาของเอกชน
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2539). การวางแผนและการจัดระบบแผนงานในโรงเรียน กรุงเทพฯ: เอสดีเพรส.
- Cronbach, Lee Joseph. (1974). **Essentials of Psychological Testing**. New York: Harper & Row.
- Harris, B.M. (1975). **Supervisory Behavior in Education**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Best, J. W. (1993). **Research in Education**. Boston: Allyn and Bacon.
- John W. Best; & Kahn James V. (1993). **Research in Education**. Boston: Allyn and Bacon.
- Krejcie, R.V.; & Morgan, D. W. (1970, Autumn). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and
Psychological Measurement**. 30(30): 607-610.
- Lee, Bill. D. (1974, August). Critical incidents of Supervisory Function of Principals in Southeastern New Mexico. **Dissertation**.
Photocopied.
- Marks, Ant Stoop, E.; et al. (1978). **Handbook for Educational Supervision, a Guide for Practitioner**. 2nd ed., Allyn and Bacon.
- Murangi, V.K. (1996, October). Instructional Supervision in Namibia: A study of High School Teacher and Supervisor
Perceptions (Africa). **Dissertation**. Photocopied.
- Neagley, Rossel L; & Evans, Dean N. (1964). **Handbook for Effective Supervision of Instruction**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Rewis, J.S. (1973, January). A study of Georgia teachers Perception of supervisory activities. **Dissertation**. Photocopied.
- Wiles, Kimball. (1983). **Supervision for the Better Schools**. 3 rd ed. New Jersey: Prentice-Hall.